

KİTAPLARI YAKIN

DERVİŞ ŞENTEKİN

dsentekin@radikal.com.tr

‘Hava çok soğuk anneciğim...’

Birbirinden sarsıcı iki kitap birden yayımlandı: *Sessiz Bir Ölüm* ve *Annem İçin*. İlkinin adını duymuş, ikincisini yıllar önce okumuştum. *Sessiz Bir Ölüm*, Simone de Beauvoir'ın (Türkçeye 1966 yılında çevrilmiş), *Annem İçin* ise Selim İleri'nin (ilk baskısı 1983). Her iki yazar da annelerinin ölümünün ardından kaleme almışlar yapıtlarını... İleri'nin kitabını Beyazıt Meydanı'nda, caminin gölgesine sıralanmış seyyar kitapçılardan birinden almıştım yanılmıyorsam -yıl 1990 mıydı? Annesiz gecelerinde ilkençliğim, insanın boğazına çelik bir yumruk gibi oturur *Annem İçin*. Her satırında, her paragrafında, her sayfasında annesini yeniden tanıyan insan, yeniden anlar, sever ve gözlemlerinden yaş gelecek özer... "24 Ekim 1963 Perşembe günü, ikindi üstü saat dörtte, Roma'da, Minerva Otel'i'ndeki odamdaydım; ertesi gün uçakla parise dönecektim, kâğıtlarımı düzenliyordum, tam o sırada telefon çaldı. Bost, Paris'ten telefon ediyordu, 'Anneniz bir kaza geçirdi,' dedi. Bir otomobil çarpıp devirmişti kadını, diye düşündüm. Bastonuna dayanmış, güçlük, yoldan kaldırıma çıkmaya uğraşırken bir araba çarpmıştır muhakkak. 'Banyoda düşmüş, uyluk boynunu kırmış dedi' Bost" diye anlatmaya

Hastaneye kaldırılan 77 yaşındaki annesinin kanser olduğunu öğrenir Beauvoir. İleri'nin annesi ise genceciktir, 55'indedir alzheimer hastalığına yakalandığında. Her iki yazar da 'anne ölümü' karşısındaki yoğun duygularını anlatıyor

başlar Simone de Beauvoir.

Selim İleri ise "Cumartesi gecesi, 29 Kasım 1980" tarihini düşer ve şöyle başlar kitabına: "Arkadaşım Mehmet Tim'le birlikte yemek yerken, ertesi günkü haberi az çok tahmin ediyordum. O gece, Nişantaşı'ndaki Yak Lokantası'nda ansızın ağlamaya başladım; kendimi tutamıyordum.

Bu epeydir acı çeken, belki de bütün yaşamı boyunca söylemediği, dile getirmedeği, dışı vurmadığı acılar çekmiş bir insana ağlamak ve bu insan benim annemdi.

(...)

Haber sabaha karşı geldi. Çırpıntılı, erinçsiz bir uyududan zil sesiyle uyandım. Teyzem, telefonda, annemin ağırlandığını, sokağa çıkma yasağı sona erer ermez Mühürdar'a gelmemi söylüyordu."

Hastaneye kaldırılan 77 yaşındaki annesinin kanser olduğunu öğrenir Beauvoir. İleri'nin annesi ise genceciktir,

55'indedir alzheimer hastalığına yakalandığında. Her iki yazar da 'anne ölümü' karşısındaki yoğun duygularını anlatıyor. Beauvoir'daki 'soğukkanlılık' yok ama İleri'de; onda anne sevgisi daha sıcak, samimi ve içten. (Bunda, ilişkilerin farklı yoğunlukta olmasının olduğu kadar Beauvoir'ın ellili, İleri'nin ise yirmili yaşlarında olmasının payı da var elbette.)

"Doğal ölüm diye bir şey yoktur" diyor Beauvoir: "İnsanın varlığı dünyanın düzenini konuşma, tartışma konusu haline getirdiğine göre, onun başına gelenlerin de hiçbirini hiçbir zaman doğal sayılmaz. Bütün insanlar ölümlüdür. Ama her insan için, ölümü, bir çaparıdır; ölümün geleceğini bilse bile, ona boyun eğse bile insan için bu ölüm, olağana aykırı bir yamanlık taşıır." Beauvoir'ın eserinin Bilge Karasu'nun çevirisiyle yayımlandığını notlarımızın arasına ekleyelim. (Karasu'nun kullandığı 'çaparı'ın "içinden kolay çıkılmayacak biçimde karışık ve güç iş" olduğunu belirtelim.)

Selim İleri *Annem İçin*'i bir kitap olarak tasarlamadığı çok açık. Olsa olsa içinde biriken yoğun ve derin acıyı bir parça olsun dışarı akıtmak için yazmış -gibi... Şöyle

Selim İleri'nin annesi. Yıl 1937.

yazıyor İleri: "*Annem İçin* bir daha yayımlanmayacaktı. Yeniden yayımlıyorum. Bu çirkin dünyada annemi çok özledim. Bu kitabı yeni insanlar okusun istiyorum."

İki usta... iki anne...

"Anne: Artık kimseye bir daha söylemeyeceğim sözcük" diyor Selim İleri. Yılda sadece bir hafta-on gün görebildiğim annemin yoğun özlemiyle okudum her iki kitabı da. Ne çok özlediğimi fark ettim annemi, ne çok sevdiğimi...

Kitap arkası

Bir şey yapması istendiğinde Kâtip Bartleby "Yapmamayı yeğlerim" yanıtını verirdi. Bu fıslıltı zamanla, 'fırlatılıp atıldığımız' bu dünyanın yüzüne karşı söylenmiş en şiddetli 'hayırlardan biri' oldu.

Bartleby ve Şürekâsı, hiç yazmamış, bir noktadan sonra hem kendileri için hem de bir eylem olarak yazmanın olanaksızlığı

fikrine varmış yazarların ve onlar üzerine yazmış başka yazarların dünyasında baş döndürücü bir gezinti.

Bu roman -deneme ya da belki küçük bir ansiklopedi- bir ömür boyu tasarlanmış ancak hiç yazılmamış, buna rağmen edebiyat denizinde yüzüp duran milyonlarca sayfanın labirentinde zevkli bir yolculuk.

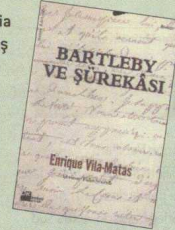
Belki de, Vila-Matas'ın iddia ettiği gibi, yazmayı reddetmiş yazarlarda ve yazılmamış yapıtlarında izi sürülmesi gereken, gelecek bin yılın edebiyatına dair bir ipucu.

Yazarlık ve yazına kavramlarının belirsizleştiği dünyamızda, zorunlu bir

okuma.

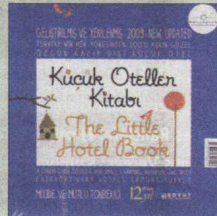
Ve bütün bunların yanında, "Bartleby sendromu"na yakalanmış o muhteşem beyinlerin dünyasında verilen, sürprizlerle dolu, neşeli bir parti.

Bartleby ve Şürekâsı, Enrique Vila-Matas Çeviren: Tülin Şenruh, Doğan Kitap.

Küçük güzeldir...

Biz enine boyunca tartışıp anlamasak da postmodern bir çağda yaşadığımız açık. 'Hızla küçülen' dünyada insanlar, pazar ekonomisinin azgın dalgalarından payına düşeni alırlar. Postmodernizm, hayatın her alanına sindi, hatta bir 'postmodern insan türü' bile oluştu. Rainer Funk, *Ben ve Biz: Postmodern İnsanın Psikanalizi* adlı kitabında şöyle diyor: "Pazar odaklılıkta her şey, satma stratejisi ve pazarlama çevresinde döner. İster mal ya da hizmet, isterse de sanat yapıtları, din, pedagojik konseptler veya

insanın kendi kişiliği söz konusu olsun, önemli olan bütün bunları bir mal gibi başarıyla satmak ve pazarı olan rollere bürünebilmektir."

Büyük kentlerde yaşayan insan bu durumu bütün yakıcılığıyla yaşar. Kimi bu duruma teslim olurken, kimi de kaçışlar arar; kaçış kurtulmak için değildir ama bir parça soluklanmak içindir. (Cemal Süreya tüm bunları öngörerek mi yazdı o beyiti: *Sığınacak yer kalmadı/ Chagall'daki eşeğin gözünden başka.*)

Bu yıl 12. baskısı yapılan *Küçük Oteller Kitabı*'nı şöyle bir karıştırınca o 'kaçma'nın

maddi karşılığını da görmüş oldum. Türkiye'nin sıra dışı, özgün, küçük otellerini tanıtan kitap hatırlanacağı gibi ilk kez 1998 yılında Sevan Nişanyan ve Müjde (Nişanyan) Tönbekici tarafından kaleme alınmıştı. Kitabın 2009 baskısını Müjde Tönbekici ve kardeşi Mutlu Tönbekici birlikte hazırlamış. Beş yıldızlı otellerden hoşlanmayanlar için hazırlanan kitapta, Türkiye'nin dört bir yanından 300'e yakın küçük otel, yazarların dürüst yorumlarıyla tanıtılıyor. Bu oteller seçilirken belirli bir kalite ve konfor düzeyinde olmalarına ama mimari ve dekorasyonda da bir özgünlük sunmalarına dikkat edilmiş. Bazen otelin konumu, bazen mimarisi ilgi çekici olmuş. Tek ortak noktaları, küçük olmalarıymış. 300'e yakın seçenek sunulan *Küçük*

Oteller Kitabı'nda oda fiyatlarından, haritadaki yerlerine, oda sayılarından, oda özelliklerine, çevre güzelliklerinden, otellerin iletişim bilgilerine kadar her tür bilgi yer alıyor.

Yazın kendini hissettirmeye başladığı şu günlerde postmodern dünyadan birkaç gün kaçıp 'o' 300 yeri keşfetmek için elinizin altında olması gereken bir kitap.

KÜÇÜK OTELLER KİTABI 2009
Mutlu Tönbekici, Müjde Tönbekici
Boyut Yayınevi
2009
336 Sayfa
19.9 TL